ԱՐԾԱՐԻ

«ԻՇԽԻ ՍԻՋԻ ՊԼՕՑԻՒՐՔ ՇԱՋԼՐԴ ՄԻԻԺՏԻ ԻՏԼԻՐԻՄ» ՂՈՒԿ Բ.. 10.

ՁԻԼՏ ԺԸ. ԻՍՓԱՆՊՈԼ. ՅՈՒՆՈՒԱՐ 20. 1875. Ն° 3

ՄԼՎԱՏՏԸ ՄԻՆՏԻՐՃԼ

Ինսաֆլըլզ: — Պեյօղլուենտա ումռւմի տուա մէճլիսի: — Բաղպըն եօլունու հազըրլամագ: — Սիրիատա Քէրտահար վուզուաձը: — Դանտիլէրտե փէթրօլ եաղընը նմասլ եագմալը: — Տէնիզտե նմասլ եօլճուլուզ էմմէլի քի տէնիզ Ծուճմասըն: — Պրուսատա Ինճիլի Հաւաքիչ չիրքէճի: — Գայսէրիէտէն պիր մէքթուպ: — Փօլիթիգա հավատիսի:

ԻՆՍԱՖԼԸԼՂԳ

ԻՆՍԱՖԼԸ օլմագ գատար նատիր, ծնուն գատար տաիի ումռւմէն մէտ օլունուր պիր չէյ տահա եօգ տուր: Պիր ատէմ հագդընտա ինսաֆըլը տըր ատէմէք, էն ֆէնա չէյի սէօյլէմէք տիր: Հէր քէս իսթէր քի գուլլանտըղը ատէմ խըրսըղ վէ եալանճը օլմասըն: Հէսփիտիղ իսթէրիղ քի տիւքքեանճըլար պիտէ պայաթ եահսոտ հիլէլի մալ վէրմէսինլեր, եքսիք տէ վէրմէսինլեր. իսթէրիղ քի թէրպի վէրտիյիմիղ գուճահա եահսոտ եահատղը ելպիսէյէ հիլէքճարլըգ էթմէսին. իսթէրիղ քի տօղրատճը եվիտիղին տօղրատասընը եաշ վէ չիւրիւք քէրէսթէէն եափմասըն, տուվարճը տա եվիտիղին տուվարընա ֆէնա խարճ գուլլանմասըն: Պէօյլէ հէր ատէմ պաշդասընտան ինսաֆլը օլմագ թահլեպ էթմէտէ օլարագ, ինսաֆլը ատէմլերին պու գատար դըլթ օլմասը նէտէ՞ն նէչէթ եաէյօր: Պունուն սէպէպի աշիքքար տըր, չինքի հէր քէս «Խէրինի» վիճտանընը թէֆթիղ ետէր, ամմա քէնտի վիճտանընը ատա թէֆթիղ էթմէզ: Պաշգա ատէմլերին ինսաֆսըղ օլմասընը իսթէմէյօրագ, եվվէլա պիղ էօյլէ օլմամաղա չալըշալըմ:

ՊԷՅՕՂԼՈՒՆՏԱ ՈՒՄՈՒՄԻ ՏՈՒԱ ՄԷՃԼԻՍԻ

Բաւմի դեկտ. 30, փաղար կիւնիւ, ալթուրդա սաաթ 8 ½ տա, Պէյօղլուենտա փրօթէսթանթ իպատէթկեահընտա Իսթանպօլ Ինճիլի քիլիսէլէրինին ումռւմի տուա մէճլիսի պաշլայըպ, խայլը ճեմիյէթի հաղըր պուլունարագ, 1 ½ սաաթ սիւրտիւ:

1. Մէճլիսէ տէլալէթ ետէն պտ. Սիմոն Իւթիւճեան, տուա իլէ իլահի օգունուպ Քիթապալը չերիֆաէն տախի գրտաթ օլունտուգտան սօնղրա, էրմէնի իւլ իպարէ, խոստուա պու մէճլիսին տաիմի վէ տաի օլմայրպ անճագ մախսուս պիր մագսատէ մէպնի թէրթիպ գըլընմըշ իակինի պէյանտան սօնղրա, կէլէճէք տուա մէճլիսիվիղին պու կիւնքիւ մագսատին իճրասը իչիւն համա մէճլիսի օլմասընը թէմէննի էթտի: Պատէհու պիր իլահի օգունտու, վէ գարընտաշլարտան պիրի տուա եթտի:

2. Պտ. Ա. Կոստանդեան Թիւրքի լիսան իլէ էֆէնտիմիղին Երուսաղէմ իւզերինէ աղլատըղընը պիւր էթտիքտէն սօնղրա, խէլասքեարըմըղըն ինսանլարըն հէլաքը վէ խէլասը հագդընտա նէ տէրէճէ եսէֆ եաէր օլտուղունտան պահս էյլէտի: Պատէհու թէքրար տուա վէ իլահի սէօյլէնտիքտէն սօնղրա,

3. Պտ. Տ. Մ. Քիւրէճճեան Թիւրքի իւլ իպարէ սէօյլէյիպ, Մարթանըն «Եա Բաղպ, էյեր պուրատա օլսայըտըն, գարընտաշըմ վէֆաթ էթմէզ ի՞տի» սէօղիւնիւ պիւր էտէրէք, Ծիտուսուն Հաղըր պուլունտուղու քիլիսէտէ վէ ճեմաաթտա բուհանի էօլիւմ օլմագ իակինի իսպաթ էթտի: Պատէհու երինէ իլահի իւլ տուա օգունտուգտան սօնղրա,

4. Պր. Յովհաննէս Տօ-Մկրտիչեան Թիւրքի իւլ իպարէ սէօյլէյիպ, պու փաղար կիւնիւ սէնէնին սօն փաղարը օլտուղունու, վէ պու կէչէն սէնէնին ահվալինի պիւր էտէրէք կէչէն սէնէ չօգ Թարաֆտան բուհանիճէ ումռւմի Թէրագդի սէնէճի օլտուղունու կէօսթէրտիքտէն սօնղրա, Քրիսթիյանլարըն մէղբիւր Թէրագդիտէն իսթիֆատէ էտիպ իշպու եէնի սէնէնին տախի Թէրագդի սէնէճի օլմասընա զայրէթ էթմէյէ պօրճլու օլտուղլարընը պէյան էթտի: Պատէհու Թէչէէքքիւր իլահիճի իլէ մէճլիսէ խիթտամ վէրիլտի:

ԲԱՊՊԸՆ ԵՕԼՈՒՆՈՒ ՀԱՋԸՐԼԱՄԱԳ

Թուրքիատա Ինճիլի չօղանլարտան վէ գարնտաշլարտան չօղունուն գալպինտէ պու մէմալիքտէ տախի պէօյիւք վէ ումռւմի պիր ինթիպահա էշէտա արղու վար տըր տէյիւ ինանըրըզ: Փաղար կիւնիւ իպատէթ էլերինէ վէ կերէք հաֆթատա կերէք այտա պիր տուա մէճլիսէրինէ նէֆսը Իսթանպօլտա զայրէթ վէ մէնֆաաթը ազիմէ իլէ տէվամ օլունտուգտան պաշգա, մէմալիքին տաիր Թարաֆլարընտա տաիի հադիգաթընն նէչրի վէ խալղըն Քրիստոսա կէթիրիմէսի պապընտա մախսուսէն այ վէ իգտամ միշահէտէ օլունմագտա տըր: Իսդօչիա վէ Իրլանտա վէ Ամերիղ անըն պաղը մահալլէրինէ կէչէն սէնէ Ալլահըն ինայէթի իլէ վուղու պուլան ինթիպահլարընն խապերլերի պուրատա տաիի չօղլարընն արզուսունու Թահրիք էթտիլեր, ղիրա մէղբիւր ինթիպահլարտան Բուհ էլ գուտսունն գուվվէթի հալա պէնտէկոսաէ կիւնիւ օլտուղունուն այնիսի տիր տէյիւ աշիքքար օլսու:

Պու միտիլի բուհանի ինթիպահլար տիր եէրլերտէ միմքիւն իսկ, պուրատա նիչիւն միմքիւն օլմասըն: Ինթիպահըն հիյէթը ղահիրէսինին պուրատա պալատէ մէղբիւր եէրլերտէ օլտուղու կիւղի օլմամասը իհթիմալ իսկ տէ, Ալլահըն քէնտի Բուհ էլ գուտսունու պաշգա եէրլերտէ տէօքթիյիւ միսլի պուրատա տա տէօքէվլիլիը օլտուղունա հիչ չիւպհէ եօգ տուր, վէ վագտա Բաղպ չիմտի պիր Թարղը մախսուս իլէ Թուրքիատա քէնտի գուլլարընա հաղըր նադըր օլուպ, օնլարտա վէ օնլարընն վասիթատը իլէ քէնտի իչինին իլէրի կէօթիւրիւլմէսինէ միւնթազիը տըր:

Էօյլէ իսկ պու հալտէ Թուրքիա Քրիսթիյանլարընն ֆարիղէյի գիմմէթի նէ՞ տիր: Ալլահըն գուլլարը էօլիւյիւ հայաթա տավլէթ ետէմէյլեր իսկ տէ, մէղտատան Թաշը Հուվարլայտալիլերլէր, վէ եէնիտէն հայաթա

տավէթ օլուհանլարըն քէֆինինէն չէօ-
ղէպիւլըլէր։ վէլ հասըլ, բուհանի ին-
թիպահա արդու էտինէլեր տուա իլէ
վէ վազ իլէ վէ հեր էնկէլի պէր թա-
րաֆ էտերէք Բապպէն Եօլտաշա հապըլա-
ծաղ պօրճլու տուրլար։ Ալլահ հեր
հանկը վադըթ վէ հեր նէրէտէ քէն-
տի գավմընա կէլմէք իսթէտի իսկ,
ճնլարան Բապպէն եօլնունու հազըր
էթմէքլիյի թալէպ էթտի։ Պէօյլէ օլ
տուդու հալտէ Բապպէն պու միւթա-
լէպէսինին մանասը վէ էրլի նէ իսկ,
ճնու իճրա էթմէյէ ճիւլէմիզ աէրու-
նի տիլտէն հազըր պուլունալըմ։

ՍԻՐԻԱՏԱ ՓԷՐՏԱՀԱՐ ՎՈՒԴՈՒԱԹԸ

– Մասիս զաղէթասընդն գէկտ. 21/2
Թարիխէ նէչը օլունան 1624 նումէ-
րօլու նուսխասընտա «Սիրիատա
Փրօթէսթանթ մէթթէպլէրի» իւնվան
իլէ պէր պէնտա միւնտէրիճ տիր։ Մէզ-
քիւր պէնտին, Իսթանպօլ զաղէթա-
լարընդն պաղըլարընտա վուգուաթը
մէզպուրէյէ տաիր եանըլդ վէ ատա-
վէթ իւզրէ իլան օլունան պէնտալէրին
էֆքէտարը վէ իսթիլահընտա գալէմէ
ալընմըշ օլտուդու աչիքտար տըր։
Մասիս «Իչթէ հադիգաթը հալ պու
տուր» տէյիպ պէնտինէ իսթամ վէ-
րըր իսկ տէ, զիրտէ մուհարրէր պիր
գաչ գրստա միւթալէյայը դրտաթ է-
տէնլէր, պէնտը մէզպուրուն իտտի-
ատը հադիգաթը հալէ միւթապզդ օ-
լուպ օլմատըդընը րանա ֆէֆմ էտէ-
պիւրլէր։

1. Մասիս մէքթէպլէր քիւչատը
հադդընտա պիր նիզամ զիքր էտիպ,
օլ նիզամդն «129 ունճու պէնտի» ան-
քտամընճա թէպատատան վէ էճնէպի-
տէն մէքթէպ քիւչատ էթմէք իսթէ-
յէնլէրէ նիզամը մէզպուրուն գավահ-
տինի իճրա էտիպ սալթանաթը սէ-
նիյէտէն բուխսատ թահսիլ էթմէք-
սիզին մէրթէպ աչմագ մէմնու տուր
տէհիքտէն սօնդրա, «Միսիօներլէր
իսկ, նիզամը մէզպուրուն հիչ պիր
գահաէսինի իճրա էթմէմիչլէր» տէյիւ
ինատիա էտեր։ Հալ պու քի միսիօ-
նէրլէր մէքթէպ քիւչատը հադդընտա
պէօյլէ պիր նիզամ վէ գավահտ վար
իսկյինի իւք տէֆա օլարագ իչհի-
յօրլար, վէ պու անէտէք կէրէք թէ-
պատատան կէրէք էճնէպիտէն մէք-
թէպ աչանլարընդն պէօյլէ պիր նիզամին
գավահտինի իճրա էթմիչ օլտուդու-
նու պիլմէմէքտէ տիրլէր։

– 2. Մասիս, «Միսիօներլէր Սիրիա-
նըն ձէպել էհալիսի միյանընտա տիւզ-
ճէ ֆարիղէի զիմմէթլէրինի իճրա
էթմէմէյէ, հալթթա տաէմը իթտա-
թա թէչվիզ էտէն էֆքտար նէչը էթ-
մէյէ պաչլամըչլար» տէմէքտէ իսթ
տէ, տճահալի չուբասը տըր քի, 45
սէնէտէն պէրու մէհալիքի չահանէ-
տէ թէմէքքիւն էթմէքտէ օլան մի-
սիօներլէր ալէյհինտէ պու մադուլէ
պիր իֆթիրա հալա վուգու պուլմա-
մըշ տըր։ Մասիս զաղէթասը պիլմէ-
լի տիր քի, միսիօներլէր պու ֆատիա
եօլու թուրմուշ օլտաղար ըտը, թէ-
չէպպիւսիւնտէ օլտուդլարը իչհն
մագսատինէ քիւլհյէն խալել կէթիր-
տիքտէն մատա, տէվլէթ թարաֆընդ-
ատն տախի չօգատան վէ հագգան իչ-
թիքատյա մադհար օլմուշ օլուրլար
ըտը. իմտի Մասիսին պու պահսընդն
ադլէ մուտայիր իտիյէ աչիքտար տըր։

3. Մասիսին իտտիատընճա, կէօյա
միսիօներլէր ձէպել էհալիսինէ Քրիս-
թիյան օլտուդլարը հալտէ սիլքի տա-
քէրիտէն մուտաֆ գրընըրլար տէյիւ
ինանտըրմադատա իմիչլէր։ Լաքին պիլ
պա միսիօներլէր տատմա, Տէվլէթը
ալիյէ եալընդզ Մուհամմէտիլէրտէն
տէյիւ, մէզհէպը ախերտէն օլան թէ-
պատընճան տախի տաքէր ալտա էյի
էտեր, անճագ մէզհէպը ախերտէն
օլան տաքէրէ քէնտի տինճէ այինլէ-
րինի իճրա էթմէյէ րուխսատ վէրմէ-
լի տիր էֆքտարընտա պուլունմուշ-
լար տըր։

4. Մասիս, Միսիօներլէր Անատոլիէ-
լէրտէն խայըր կէնճ քէտան Իսլամ-
տան Փրօթէսթանթլդզա ճէլպ էթ-
միչլէր տէյօր իսկ տէ, Պասիրէթ զա-
ղէթասը սօն նուսխալարընտան պի-
րինտէ, տէվլէթ Անատոլիէլէրտէն տա-
քէր ալըր իսկ տէ, օնլար հիչ պիր
վադրթ Միսսլիման տէյիւ իթթիպար
օլունմամըշլար տըր տէմիչ տիր։

5. Մասիսին սէօզլունէ նազարէն,
Անատոլիէլէրտէն թէպտիլի տին է-
տէնլէր, տաքէր օլապիլիր կէնճ քիմ-
սէլէրտէն իպարէթ իմիչ։ Հալ պու
քի Մասիս Անատոլիէլէրտէն Փրօթէս-
թանթ օլանլարընդ գայրընը եօգլա-
յաճադ օլտա, օնլարընդ իչհինտէ նիչէ
միւսլինն տաէմլէր վէ գարըլար տախի
պուլաճադ տըր։

6. Մասիսին վաֆընճա, տաքէր-
լիքտէն Քէրտահարտա Ամէրիգալը-
լարա միւթէալլիգ պիր մէքթէպ
ֆիրար էթմիչլէր տէյիւ թէվաթուր
օլան տէօրթ նէֆէր Անատոլիէ Փրօ-
թէսթանթլարը ալմադա կէօնտէրի-
լէն մէմուր, մէքթէպլին նազըրընտա
մէրդուման դաչդընտըր թէսլիմ էթ-
մին տէյիւ թէքլիֆ էթմէտէ, նազըր
ինքտար էթմիչ (եանի, աննայըչմը-
զա կէօրէ, օնլարընդ մէքթէպտէ պու-
լունտուդունու ինքտար էթմիչ)։ Վէ
լաքին պիգիմ ալտըդմընդ մալիւմաթա
նազարէն, նէ կիտէն զապթի թա-
րաֆընտան մէքթէպլին տէվլէթը ա-
լիյէ թէպատատ օլան նազըրընտա էօյլէ
պիր թէքլիֆին, նէ տախի նազըր
թարաֆընտան ինքտարընդն վուգուտու
վար։ Հաթթա պու տէօրթ քիչիտէն
իչհի չօգատան պէրու մէքթէպլը մէզ-
պուրտէ խօճալընդ էթմէքտէ իսթիլեր։

Խիւլասատ քէլամ, Մասիս հալի
քէյֆիյէթ իւզէրինէ ըէտմի մալիւմա-
թը օլմազտան եազմատա, եախօտ
քէյֆիյէթինին թահդիդէ զրմընտա
Ամէրիգա սէֆիրի իլէ Պապը ալի թա-
րաֆընտան կէօնտէրիլէն գօմիսիօ-
նուն ըէտմի բափօրթօտու իլան գը-
լընտըգատան սօնդրա եազտա տահա
էյի էթմէ՛զ մի իտի։

ԳԱՆՏԻԼԷՏ ՓԷԹՕԼ ԵԱՂԸՆԸ ՆԱ՛ՍԸԼ ԵԱԳՄԱԼԸ

Պիր գանտիլտէ փէթրօլ եաղը եագ-
տըղընտա, պագ քի եանան փէթիլի
չօգ աչաղա էնտիրմէյէսին, չիւնքի
փէթիլ չօգճա էնտիրիլիպ աղ ալէվլէ
եանտըղը հալտէ, եազտա մէվճուտ
օլան կազ ալէվլէ պէրտաղեր թիւքե-
նէմէյէրէք օտանընդն իչհինէ տաղըլըպ
հավայը զէհիրլէր։ Փէթրօլ եաղընդն
էյի ճինսի գօգու վէրմէզ, իմտի գօ-
գու օլտուդու հալտէ պիլմիչ օլ քի
եա եազ ֆէնտա տըր, եա ֆիլթիլ չօգ
էնտիրիլմիչ, եա տախի իքթի տէ
վար։

ՏԷՆԻԶՏԷ ՆԱ՛ՍԸԼ ԵՕԼՃՈՒԼՈՒԳ ԷԹՄԷԼԻ ԿԻ ՏԷՆԻԶ ԹՈՒԹՄԱՍԸՆ

Ինկիլթերրա իլէ Ֆրանսա արասընտա օլան տէնիզ պօշաղը, տաղը Ամ-
լանթիք օգիանոսունա տէօճմիչ պիր
խաունկյէ պէնզէր։ Իմտի, պօրա զու-
հուր էթտիկինտէ, մէզքիւր պօշաղըն
տէնիզի զայէթ սէրթ օլուր, վէ օրա-
տան կէչէն կէմիլէրտէ պուլունան
եօլճուլարը սայքի տախմա տէնիզ
թուրար։ Պու պօշաղտան կէչիլտիյի
վադրթ տէնիզտէն Թուրթուլմամագ
իչհն եագընտարտա Ինկիլթերրատա
մախսուս պիր վափօր կէմիտի եափըլ-
մըր։ Պու կէմինին թա օրթասընտա
օլան պէօյիւք պիր տիվանխանէ էօյ-
լէ պիր թէրթիպլէ եափըլմըշ տըր
քի, կէմի հեր նէ հիչէթտէ եախօտ
հարէքէթտէ պուլունսա, տիվանխա-
նէ էյրիլմէզ։ Մէզքիւր կէմի չօգ իհ-
թիմալիէ եավըլտը, վէ չօգլարընդն
տիգդամընդը ճէլպ էթմիչ տիր։ Պու
ուսուլի թէճրիպպէ էտէնլէր մու-

վաֆֆագիչեթ պուլուրլարտա, պունտան պեօյլէ սաիր կէմիլէր տէ մէզքիւր թէրթիպտէ եափըլաճագլար, վէ պու վէճհէյէ տէնիզտէ եօլճուլուդ էտէնլերի ալէսեհվիչէ տէնիզ թուրմաղ տէյիւ մէմուլ օլունուր։

Աւետաբեր իչիւն

ՊՐՈՒՍԱՏԱ ԻՆՃԻԼԻ ՀԱՒԱՔԻՉ ՇԻՐՔԷԹԻ

Աւետաբեր վասթոսը իլէ (2ՆԷմ նուէմբրյա միւրաճաաթ օլունա) Պրուսատա եէնի ինչա օլունան մէքթէպտէ միւտէրրիսլիք մէմուրիյէթինէ հազըր օլմագ խոթէյէն կէնճլերէ միւթեալիգ չարթլարը իլան էթտիկմիշտէ, մէքթէպտը մէզպուրէ իւճրէթլէ գապուլ օլունճագ կիւնտիւզլիւ վէ կէճէլի չայիրտանա միւթէալիգ օլան չուբուրթու վէ թահսիլ օլունճագ իւլումուն ճէհվէլինի տախի պաշգա պիր վէսիլէ իլէ իլան էթմէյէ սէօզ վէրտիք։

Մէքթէպլիմիզին պէշ սէնէլիք տէրս միւտաւէթինտէ աթի իւլ պէյան իւլումի թէարիս օլունճագ տըր, եանի.

1. Էրմէնիճէ, Թիւրքճէ վէ Ինկլիզճէ (Ֆրանսըզճա վէ Ալմանճա ուսումի տէյիլ սաիր)։
2. Թալիմի տին վէ ախլագ.
3. Թէվարիխի միլլէյէ վէ ումումիյէ.
4. Ճօղրաֆիյա մուֆասալ.
5. Իլմի բագամ, իլմի ճէպր վէ իլմի հէյաթսէզ.
6. Հիւանի խաթթ վէ րէսիմ.
7. Իմլա վէ Թէէլիֆաթ.
8. Մուզիգա փհանօ իլէ.
9. Իլմի հիքմէթը ագլէյէ.
10. Իլմի հիքմէթը Թաալիյէ, իլմի հայվանաթ վէ նէպաթաթ, իլմի Թաապադաթը արզ վէ իլմի հկյեկթ.
11. Իլմի Թէչրիհ վէ իլմի պահսը հայաթը պէտենկյէ.
12. Ֆէննը Թալիմ ու Թէրպիյէի սուլեան, մանավի վէ մաատի։

Պալատէ պիքը օլունան լիսանլարտան եալընըզ էրմէնիճէ իլէ Թիւրքճէ, պիր տէ էվրօփա լիսանը միւտէրրիսլիյէ Թային գըլընճագ չայիրտանա Թալիմ օլունուր. իւճրէթլի չայիրտանըն իսէ պաշգա էվրօփա լիսանը տախի Թահսիլ էթմէկլերի քէնտի ըհտիյաճլերինէ մախսուս տուր։

Իւճրէթլի չայիրտան քէնտի մէսարիֆճլերի իլէ Թալիմ օլունուրլար, վէ տահ պիր մէքթէպտէ իւչ լըզըմ օլան Թալիմ ու Թէրպիյէի Թահսիլ էթմէմիշլէր իսէ, պու մէքթէպտէ գապուլ օլունամազլար։

Կիւնահվգիւն չայիրտլերի մէքթէպլին տէրսլէրինի Թահսիլ էտէպիլմէք իչիւն ալթը պուտան ալթը պա փհչին օլարագ պուտան եարըմչար Օսմանլը լիրասը Թէմմուզ էտմէքլէր. կէճէլի կիւնահվգիւզլիւ չայիրտան իսէ, տէօրթ պուտան տէօրթ պա փհչին օլարագ սէնէտէ 24 Օսմանլը լիրասը Թէմմուզ էտիվ, տէրս քիթապլարը, տէրսէ միւթեալիգ սաիր էշեա, եաթագ Թագըմը, չամաչըր վէ էլգիսէէֆն մատա, պագի հէր չէյի մէքթէպտէն ալմաճագլար։ Կէճէլի չայիրտանըն հէր պիրինէ մէքթէպ Թարաֆընտան պիր քէրէվէթ իլէ պիր ալթ եաթագը վէրիլմէճէք։

Գապուլ օլունմագ եաօսա մէքթէպ հազրընտա զիյատէ մալիումթ էտինմէք իչիւն, Պրուսատա պատ. Տ. Ղազարոս կարապետեան վասթոսը իլէ ինճիլի հաւաքիչ շիրքէթինէ միւրաճաաթ օլունա։ Շիրքէթին չօգ քէօյլերտէ վէ չէհիրլերտէ տօսթլարը պուլունտուղունտան, իսթէյէն պու զաթլարտան տախի մէքթէպ հազրընտա մալիումթ քէսպ էտէպիլիր։

Գօմիսիօն Թարաֆընտան
Տ. Ղ. Կ.

Պրուսա, 2 յունվ. 1875

Աւետաբեր իչիւն

ԳԱՅՍԷՐԻԷՏԷՆ ՊԻՐ ՄԷԿԹՈՒՊ

Պունտան իւչ սէնէ մուգատտէմ Գայսէրիէտէ «Լուսաւորչեան» իսմի իլէ պիր չէրքէզ Թէրթիպ վէ Թանզիմ օլունտու։ Շիրքէթը մէզպուրէնին մէրամը զահիրի, ինճիլին պէրրագ Թալիմաթընա Թապի օլուպ ինտան հիւքմիւ վէ նուֆուսու իլէ իճատ օլունմուշ պիլ ճիւմլէ Թալիմ վէ պայն ու ատէթլերի բէտտ էտէրէք իլէրուտէ էրմէնի քիլիսէսինի էսքի սատէ հալինէ Թահվիլ էտէպիլմէք իտտիհաաընտան իսպարթտիր։ Պինաէն ալէյհ հէր փազար կիւնիւ պիր մահալը մախսուսէ Թէէմմիւլ պիրլէ Ռիթտալը չէրիֆտէն պիր պագ գրասաթ էտէրէք պիր սատի միգտարը միւթեալէա էթմէքտէ օլուրլար, վէ մագսէտլերի օլան խալահաթըն իլէրի կիթմէկով խուսուսունտա Թալիմ վէ Թէրպիյէ օլմագ իւգրէ էվրօփայա պիր ատէմ տախի կէօնտէրիլէր։ Պէօյէ պիր մէրամ, հկյեկը ասլիյսինտէ միտհէ չայան պիր քէյֆիյէթ տիր, իճրասը իսէ խիւլիսի փագ իլէ ղայրէթ էթմէքլէ, վէ հէր ճինս ինսանըն խէլաս սլիվիլիսինէ կէլմէքլիյինէ Րուհ էլ գուտստան կէլէն քէմալի մուհապպէթլէ տուա վէ շէտիտ աշգ ու հէյրաթլէ արզու էթմէքլէ, միևքիւր իւլ նէֆս օլարագ վուգուտ պուլաճագ սըգընըթը, մէշագգաթ, ճաւըդ, սիթէր վէ էօլիւմէ տայանմագլա, վէ պունլարըն ճիհտլէսինտէ հէր էյլիյի խարապ էտէն չան ու չէրէֆ արզուսունտան տէրէճէյի նէհայէտէ սագընարագ մուվաֆֆագիյէթի քեամիլէն Քրիստոսուն լինայէթ ու եարաթըճտան պէգլէմէքլէ միւքիւն օլապիլիր։ Պու մինվալ իւգրէ ամէլ էտիվ միւյեսսեր օլընըլարա մէյվէնլերի պագի գալարագ պէրէքէթի իլահիյէյ մաղհար օլաճագլարը վատ պուլուրսուղուզ տըր։ Պունտուն խիլա Քընտա հալ ու հարէքէթլէ չէրէֆ արզուսունտան նաչի ղայրէթ էթմէք, միլլէթլերէ եա չախսլարա հագարէթ էթմէք, տինլերի վէ պայն ու ատէթլերի խթիհզա, վէ քիլիսէյի Թահզիր էտէրէք իղլարը խուսումէլէ վազ էյլէմէք, վազ հագիգաթ իւգրինէ պիլէ օլսա, Ալլահա մագպուլ սիյագատա օլմաթըղընտան, նէ ամէլ նէ տէ ամիլ իւգրինէ կէօջտէն պէրէքէթը իլահիյէ նիսպուլէտեր։

Շիմտի չիրքէթը մէզպուրէյի իհտաս վէ օնա տէվամ էտէնլերին Թավը ու հարէքէթինէ կէլելիմ։ Պու ատէմլէր ալէլ ումում էրմինի, Բում վէ փրօթէսթանթ քիլիսէլերինի բէտտ վէ Թահզիր էտէրլեր. օնլարըն բուէտսի բուհանիյէլերինէ վէ քիլիսէ վէ վափհալարընա գարշը հագարէթ էտիվ սիթէմմիհի սէօզլեր սէօյլէմէյէ հիճագ էթմէզլեր (Բ Պետր. Բ. 11)։ քէնտի Քընտա գալարընըն տախինտէ օլմայան հէր ատէմին իսլատէթինի սօֆուլուդ, տէրսունի տուղրուտան նէչէթ էտէն մէմուհ Թագրիրլերի տէ միւրահիգ սայարլար, վէ ղայրիհում վէ ղայրիհում Պու Քընտա գալարընըն հէր պիր ազալարը էրմինի քիլիսէսինէ կիթմէյէ տէվամ էտէրլեր իսէ տէ, պու քիլիսէյէ Թապի օլմանըն կէղէվկյէթինի գապուլ էթմիշ օլտուգլարընտան տէյիլ սաիր. չիւնքի քիլիսէի մէզպուրէնին պայնինի իճրա, մէսէլա չօճուգլարընը վաֆֆիղ էթաիրիհքտէն սօնղրա, կէլիպ քէնտի ճէմիյէթլերինտէ Թիւրլիս մասխարալըգլա օլ պայնլերի իպթիհզա էտէրլեր. Պու գալարընըն տախիլինտէ օլուպ քէնտիլերին լինտինտէ էն միւթեալէր սայըլմըշ ազալարընտան, Գայսէրիյէտէ պիր մէչհուր ճամատէ իւգրինտէ տիւքքանը օլան պիրիսինին ադգընտան միւքէթ վէ պինկ հագարէթ վէ խոթիհզատան իպարթ օլմայան պիր քէլիմէ իչիթմիշ քիմսէ նատիր պուլունուր։ Իմտի պու մագուլէ վազ վէ Թէրթիպտէ գրիստոսիէն օսլաա չէյֆանընը բուհունտան մը տըր, պիլ պու խուսուսուն Թաֆսիլտէնտան սարգը նազար էտէրէք, օգույանլարըն միւթալէասընա Թէրք էտէրիմ։ Պու խուսուստա պիգիմ մէրամըմըզ օնլարըն հագդընտա հէր քէսին էֆքէարընը պօզմագտան, եախօտ պաշգա սուլ էֆքէարտան նէչէթ էթմէյիպ, արզուսուղ անճագ օնլարը ատտավէթ վէ հագարէթտէն, վէ սաիր ինսանի տուղրուտան հասըլ օլան միւամէլաթտան սագընտըրարագ, էվվել էմրուտ քէնտիլերինէ պիր տինէ եա պիր միհտուհ էսասա Թապի օլարագ, իպրար էյլէպիլէրի ինճիլին հայաթպախշ Թալիմաթընը խուլիսիւ փագ իլէ ախէրլէրինէ տախի պէյան էթիպլերի, վէ միւթեէլլա օլտուգլարը մուզիրը պիլագագ Թէրք էյլէպիլէրի հալտէ նախլ օլաճագլարը րուհանի վէ ձիսանի ֆայտէլերի տուղրուրմուշտան իսպարթ տիր։

ՀԱՃԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Գայսէրիէ, 27 նոյ. 1874

ՓՕԼԻԹԻԴԱ ՀԱՎԱՏԻՍԻ

Բոլմի Յունվ. 8, վէ Ալթֆր. Յունվ. 20, 1875

ԻՍԹԱՆՊՕԼ

Մէարիֆի ումուժիյէ նազըրը Սաֆֆէթ փաշա Աբիֆի փաշանըն եէրինէ խարճիյէ նազըրը նասպ օլունտու ։

— Պէյօղլու իլէ Գալաթա ապասընտա եաթըլան նէր ալըճանան ոեֆիը եօլու իչպու կէչէն փաղար երթէսի կիւնիւ իչլեմէյէ պաչլատը ։

— Ինճիլի Խրթիֆադ չիրքէթի թարաֆընան կէօնտէրիլէն մուրախխասլարըն, ալթը նէֆէր միւթէպէր Ինկլիզլերտէն խպարէթ օլարադ, իշպու էօնիւմիւզտէքի ճումա երթէսի կիւնիւ Խրիստիպօլա վասլ օլաճաղը մէմուլ օլունույօր ։ Մէզքիւր մուրախխասլար, Ինկլիլթէրրա փոլիտիկընթօտու ազալարընտան չօղու, խայլը միւթէպէր Ինկլիզ մէմուրին վէ Ինկլիլթէրրա իլէ Խոգոչա Փրօթէսթանթ քիլիսէլէրինին մէչհուր խատէմլէրի թարաֆընտան մէմնու պիր արզուհալ Զաթը չահանէյէ թադիմ էտիպ, պիլ ճիւմլէ Թէպատի չահանէ իչհուն հուրրիյէթը ալինկյէի քեամիլ իհտան պույրուլմասընը թէմէննի էտէճէքլեր ։

— Սիրիատան ալընան մէքթուպլարըն վերտիյի խատպերլեր, տաֆֆէտա օլան թէվաֆֆուրուն ղրտաը օլարագ, Փրօթէսթանթ մէքթէպլերինէ միւտաֆէյէ էտիլմէմիշ օլուտուղունու, վէ Եաֆատա ինչա օլունմագտա օլան մէքթէպլին եաթըլմասը մէն օլունմասընընը պէյան էտերլեր ։ Սիրիա վալիսի իլէ Գուտաուս փաչատը մէզքիւր մէքթէպլերէ միւտաֆէյէ եմմէյէ նիյէթլերի օլմասընընը, վէ պու խուսուստա քէնտիլերինէ պիր էմըր ալի տաֆի օլմասընը պիլտիրմիյէր ։

— Պունտան պիր տէնէ գատար ադաէմ չէնտ նէֆէր տեվլէթ զապիթանը Ամերիգալըլարըն Խրիստիպօլտա քեամին քիլիթիալանէսինէ կիրիպ, օլտատա պուլունան Թիւրքճէ քիթապլարը ալմագ իսթէմիյէ օլտուգլարը պու վարադայը օգույանլարա մանիամ տիւր։ Իչհիճիյիմիզէ նազարէն մուախխարէն խարճիյէ նազըրը հաղրէթլերի Ամերիգա տէֆիրինէ վուգուր մէզպուր իւղերինէ իզհարը էտէֆ էտիպ, հարէքէթը մէզպուրէ պէյն էլ տիվէլ մէվճուտ օլան ահանամէլերին հուգուգունու իլթիճ էթմէք, եախօտ Ամերիգալը միսիոներլերին խաթրընա ատգանմագ գատը իլէ օլմամըշ տըր տէյիւ բէամէն պէյան էմմիշ ։

— Տօքթօր Համլին իւղերինէ ադտէմէճ իճրա օլունան ամէրիգատան թարաֆըմզտա վիւրուտ էտէն ատն մէքթուպլարըն մէալինէ նազարէն, տօքթօրը միւտաիլէյհին սըհհաթը կիւն կիւնէ էյիլէշմէքտաէ օլտուղունտան, միւտաիլէյհին աղ վաղըթտան եէնի պայրէթլէ քէնտի մադտէտի օլան իչէ թէշէպպիւս էտէճէյի մէմուլ օլուտունույօր տէյիւ վարադամըզը օգույանլարա պա մէսէրրէթ իլան էտէրիզ ։

— Դեկտ. 16/28 թարիխլէ Թալատտան եաղըլան պիր մէքթուպտան գավլինճէ, չհտի չէհրը մէզպուրտաէ միգտարը քեաֆիր պուղտայ պուլունմագտա իսէ տէ, ֆիտաթը տապըդ ֆիտաթըն տէօրթ գաթը տըր, պիչարէյէր իսէ քենտալը եօգտուլուդաըրընտան նաչի, պուղտայ նէ գատար ուճուղ օլտա տաթուն ալտաղալը ։

— Ալաֆրանկա յունվար 1 թարիխլէ Գայսէրիյէտէն իրսալ օլունան պիր մէքթուպա նազարէն, էրմէնիլէր Թալատտա քենտի միլլէթլերինտէն օլան պիչարէկտանա ատէմ պաչընա 6տան 10 ղրուչատէ թէվզի էթմիշլեր, Գայսէրիյէտէ տաիսի պու եօլտա իտանէ տաղրթմադ թէտարիքինտէ իմիշլեր։ Բուտղար տաիսի Զինճիր Ցէրէտէ 2,850 օդդա գատար ուն տաղրթմըշլար, վէ պու ունտան ալան պիչարէյէրին իչինտէ 20 Միւսլիւման ֆամիլէտտը պուլունմուչ։ Մէզքիւր ուն իսթանպօլ վէ Սամսուն վէ Ատանա վէ տաիր եէրլէրտէ սաքին օլան Բուտղար թարաֆընտան վէրիլմիչ տէյիւ սէօյլէնիյօր։ Էրմէնիլէրին վէ Բուտղարըն թէքրար պէօյլէ իտանէ էտիպ էթմէյէճէքլէրի մալիւմ տէյիւ։ Գայսէրիյէ փաչատը իտանէ տաղրթմադա թէքրար սէօղ վէրմիչ իսէ տէ, պուտտան մէզքիւր թարիխտէ պիր իճրա կէօրիւլմէմիչ իտի։ Ինկլիզ դօմիսիօներտունան իտանէսի Գայսէրիյէտէ 1,000 գատար ֆամիլէտտա, Թալատտա 1,400 գատար քիչիյէ, քեզալիք Իսթէֆանա, Զինճիր Ցէրէ, Ագճա Գայա, Էնտիլիք, Ազարճըդ, Գուրան Օրտու, Էրքէչէթ վէ կէրմիր գարիյէլերինտէ պուլունան պիչարէլերէ հալա տաղրթըլըյօր։ Պու գարիյէլերին հէվթիսինտէ տէ Թիւրք էհալի պուլունուր իսէ տէ, իքիսինին սէքէնէսի պիւթիւն Թիւրք տիւր։ Հէր եէրտէ Թիւրք էհալինին փուգարատը հալա էն պիյտտէ իտանէյէ միւհիմմաճ օլանդար տըր։ Մէքթուպու եազան, Վէլհասըլ իտանէյէ միւհիմմաճ օլանդարըն հաֆթատան հաֆթայա կիտէրէք գուվվէթտէն տիւշմէքտէ օլտուղունու միւշահէտէ էտիպ, աթիտէ օնլարըն հալի զայէթլէ փէրիչան օլաճաղընը կէօրիւյօրուղ տէր ։

— Միսիրը Ֆարնսուօրթ Գայսէրիյէտէն Եօղղատա կիտիպ, գարտան վէ սօղուգտան պիչարէկէտանըն հալի զիյատէ ֆէնալաշմըշ օլտուղունու ալաֆրանկա յունվար 12տէ պաթէլէկրաֆ Ինկլիզ դօմիսիօնունա պիլտիրմիչտիր։ Պունուն իւղերինէ դօմիսիօն մախսուսէն Եօղղատա վէ Սանկուրլու վէ օնլարա հէմճինսլար օլան գարիյէլէրը իչհուն 700 լիրա վերմիչ օլտուղունու պա թէլէկրաֆ միւտաիլէյհ միսիրը Ֆարնսուօրթա պիլտիրմիչ։

— Գրէթլըդ իչհուն թային գըլընմըշ օլան Ինկլիզ դօմիսիօնունուն պու ատնէտէկհն ախղ էյլէտիյի մէպղաղ 7,156 Ինկլիզ լիրատընա պաղիշ օլմուչ։

— Լանկա Ինճիլի քիլիսէսի թարաֆընտան թային գըլընան գըթլըդ գոմիսիօնու, միլլէթի ֆարդ էմմէյէրէք էն զիյատէ միւհիմմաճ օլանլարա տաղըրըլմադ իւղրէ իչպու հաֆթա միսիրը Ֆարնսուօրթա 90 լիրա կէօնտէրիպ, մէպղաղը մէզպուրուն թէվզի օլունմասընընը բափօրթօսունու գոմիսիօնա իրսալ էյլէմէսինի միւտաիլէյհտէն իսթիտա էթմիշ տիր։ Գոմիսիօնը մէզպուրուն իսթանպօլտա պէօյիւք ղայրէթլէ իտանէ թօփլատագտա, թաշրալարտան տաիսի փարա թահսիլ էթմէքտէ օլտուղունու պա մէսէրրէթ իլան էտէրիզ։ Իչհիճիյիմիզէ կէօրէ Պրուսատան 20 մէճիտիյէ կէօնտէրիլմիչ։ Թէքֆուր Տաղ չօպանընընը վերտիյի խատպերէ նազարէն, չէհրը մէզպուրտա Ինճիլի քիլիսէ պունտան սէքիղ կիւն ագտէմինէտտէ գըթլըդ իչհուն 12 լիրա թօփլատը, թահսիլ օլունան մէպղաղը Լանկա դոմիսիօնունա կէօնտէրէճէք։ Պաչգա քիլիսէլէր տաիսի պունլարտան իպրէթ այըրլար տէյիւ ումարըզ։

— Վաչինկթօնտան կէլէն պիր թէլէկրաֆ խատպերինէ նազարէն, Տէվլէթը ալիյէ նէզտինտէ Ամերիգա էլչիսի փէթրօպուրկա սէֆիր Թային գըլընմըշ։

ԷՎՐՕՓԱ

Եէնի Իսփանեա գրալը ժբ. Ալֆոնսօ մահը հալին 2/14ինտէ Մատրիտ կիրիպ, էհալի Թարաֆընտան ֆէվզ էլատէ սէվինճ վէ իհթիրամլէ գատպուլ օլունմուչ ։

Ամերիգա միսիոներլերի շիրքէթի Թարաֆընտան
Միւհենտիս ղազէթա ճ. Ֆ. Կրին

ԻՍԹԱՆՊՕԼ
ՄԱՔՊՈՒԶԱԻ ԱՐԱՄԵԱՆ
Զազմազճըլար, Ցակոբեան խան Նում. 12.